

Julkea ehdotus

Sitä mukaa kun meilläkin on havahduttu huomaamaan, että joukkoviestinnällä on jotain tekemistä julkisuuden kanssa, eräs kieleemme liittyvä terminologinen pulma on tehnyt itseään tiettäväksi yhä tungettelevammin. Tuoreessa kirjassaan "Viestinnän vallassa" Risto Kunelius muotoilee pulman joukkoviestinnän ja julkisuuden suhteesta käytyä keskustelua kuvatessaan seuraavasti (s. 117): "Tässä kannattaa hetkeksi pysähtyä terminologiaan. Suomen kieli on tätä keskustelua kuvattaessa sekä rasite että hyöty. Ongelmia aiheutuu usein siitä, että emme pysty terminologisesti kätevästi erottamaan toisistaan yleisöä sanan massamerkityksessä (*audience*) ja julkisessa, toimivassa merkityksessä (*public*)."

Pulmana tai rasitteena on siis, ettei kieleemme pelkästään yleisötermiin turvautuvana pysty tekemään sitä eroa, joka englannin kielessä hoituu näppärästi *audience*- ja *public*-termein. Kieleemme hyötypuolena taas on, että sen avulla voidaan tehdä sellainen julkisuuskenttää koskeva erottelu, jonka edessä englannin kieli on hampaaton. Nimittäin – antaaksemme Kuneliuksen jatkaa (s. 117-118) – "voimme puhua yleisestä mielipiteestä, jonka mittaaminen ja tuottaminen tapahtuvat [...] yksittäisiä käsityksiä yhteen laskemalla. Puhe julkisesta mielipiteestä puolestaan voisi korostaa juuri sellaista prosessia, jossa tuo mielipide muokkautuu [julkisen] keskustelun kautta."

Nämä merkitykset eivät tosin ole meilläkään vakiintuneita, mutta merkitysero kannattaisi vakiinnuttaa, koska kieli sallii sen. Englannin kielessä, jossa on tältä osin käytössä vain termi *public opinion*, tilanne on toinen – *public opinion* on erottelukyvyn tässä suhteessa samalla tavoin kuin termi yleisö edellä kuvatussa suhteessa.

Yleisö-termiin sisältyvää pulmaa on toki yritetty ratkaista. Esimerkiksi tämän ehdotuksen toinen allekirjoittaja törmäsi ongelmaan hiljan ilmestynyttä "Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä"

-kirjaa laatiessaan ja ratkaisi sen käyttämällä termiä julkisy-leisö viitatessaan *publiciin* ja termiä yleisö viitatessaan *audienceen*. Ratkaisu tuntui kuitenkin koko ajan kiusallisesti hätäsellaiselta ennen kaikkea siksi, että julkisy-leisö jää yleisöpohjaiseksi käsitteeksi ja siten käsitteellisesti sekasikiöksi. Kunelius näyttää muuten päätyneen samaan epätydyttävään ratkaisuun.

Ja nyt julkea ehdotuksemme: *publicia* vastaavana terminä olisi julkisy-leisön asemesta paljon linjakkaampaa käyttää yksinkertaisesti termiä *julkiso*. Edut olisivat silmiinpistävät. Ensinnäkin julkiso kuuluisi yksiselitteisesti *julkisläh*-töisten termien perheeseen, jolloin sen käsitteellinen ero *yleisläh*-töisten termien perheestä ja etenkin termistä yleisö pysyisi terävänä. Toiseksi julkiso ja yleisö rinnastuvat muodoltaan toisiinsa – toisin kuin *public* ja *audience* – mikä puolestaan korostaisi niiden käsitteellistä rinnakkaisuutta. Ero ja rinnakkaisuus – kaksi kärpää yhdellä julkiso-iskulla!

Lopuksi makusteltavaksi hiukan julkiso-termillä operoivaa tekstiä. Kyseessä on käännetty katkelma *public*-termin todellisena himoviljelijänä tunnetun James Careyn artikkelista "The Press and the Public Discourse" (The Center Magazine, March-April 1987, 5):

"Journalismin kummitermi – sen alku ja juuri, termi, jota ilman koko hankkeella ei olisi mitään mieltä – on julkiso. Sikäli kuin journalismilla on pohjansa jossakin, tuo jokin on julkiso. Sikäli kuin journalismilla on asiakas, se on julkiso. Lehdistö oikeuttaa itsensä julkison nimissä: se on olemassa – tai näin ainakin on tapana sanoa – informoidakseen julkisoa, toimiakseen sen silmän ja korvan laajentumana, suojellakseen sen oikeutta tietää, palvellakseen julkista etua. Journalismin toimintasäännöt ovat peräisin lehdistön ja julkison suhteesta ja kumpuavat sieltä edelleenkin. [...] Mutta vaikka journalismin retoriikassa vannotellaankin ritualistisesti julkison nimiin, kukaan ei enää tunnu oikein tietävän, mikä julkiso on tai mistä sen löytäisi taikka onko sitä enää lainkaan olemassa.

Huolimatta kaikesta käsitteellisestä merkittävyydestään julkiso on näet symboli vailla tarkoitetta. Harvoin etenään toimittajapiireissä keskustellaan vakavissaan, informoiko lehdistö julkisoa tai mikä on sen julkison luonne, jolla on oikeus tietää, taikka kuinka lehdistö (voi) edustaa julkisoa. Termi on yksinkertaisesti potkaisut tyhjää."

Miltäpä maistui?

VEIKKO PIETILÄ
SEIJA RIDELL